

د مفتي شميل ندوي اوجاويد اختر مناظره

آيا اللہ تعالیٰ موجود دی؟

20 DEC 2023
11:00 AM - 1:00 PM
Location - Delhi, India

Ketabton.com

ژباړن: مفتي سيد عمر آغا

د مفتي شمايل ندوي او جاويد اختر مناظره

آيا الله تعالى موجود دی؟

ژباړن: مفتي سيد عمر آغا

لړلیک

موضوعات

ص

- 1..... د رسالې سريزه
- 3..... ډالۍ
- 4..... د مناظرې شروع
- 5..... سريزه:
- 5..... د کوربه خبري:
- 6..... د دوو مېلمنو معرفت:
- 6..... د مفتي شمايل ندوی پيژندنه:
- 7..... د مناظرې د موضوع اړوند معلومات:
- 8..... د مفتي شمايل ندوي صاحب وينا:
- اول معيار- د الله تعالى د وجود لپاره
- د ساينسي شواهدو استعمال: 8

- دوهم معيار- د وحی په ذریعه د الله

تعالی د وجود ثبوت: 9

دوهم معيار وحی کېدای شي، خو دا هم دلته اړوند نه دی، ځکه چې که څه هم زما لپاره وحی د پوهې او ثبوت معتبره سرچینه ده، خو ښايي د جاوېد اختر صاحب لپاره د منلو وړ نه وي. 9
-درېم معيار- د مشاهدې په ذریعه د الله تعالی د وجود ثبوت: .. 10

- څلورم معيار- د عقل، منطق او

استدلال په ذریعه د الله تعالی شتون ثابتول: 10

د جاوېد اختر وينا: 12

د ايمان او باور تعريف (د جاوېد اختر په نيز): 13

د طبيعت او انسانيت توپير: 13

خدایان اکثره فاني وي - د جاوېد اختر په نيز: 14

مذهب د چپش غوښتنه کوي ؟ د ايمان او باور بله تشریح- جاوېد

اختر- : 16

د کاینات جوړونکی څوک دی؟ - جاوېد اختر- : 18

انصاف انساني تصور دی: 18

- 20 د جاوید اختر اعتراضونو ته د مفتي صاحب خوابونه:
- 21 مذهب د پوښتنو څوک نه منع کوي:
- 22 کاینات ازلي نه دی:
- 22 د هر کتاب موضوع خاص وي:
- 23 مذهب ساینس له تحقیق نه منع کوي:
- 23 د ویتیکان فتوی:
- 23 خپل د ناپوهي اعتراف وکړی:
- 24 هره دعوی د ثبوت اړتیا لري:
- 24 الله تعالی و، خو دا دنیا نه وه موجود:
- 25 د یوې فلسفي الهیاتي اصطلاح خواب:
- 25 یوازي د تشو خدای:
- 27 د جاوید اختر خبري:
- 27 د الله تعالی وجود ثابتول زما دنده نه ده – جاوید اختر:-
- 28 د فلسفي د اصطلاح تائید:
- 28 په نړۍ کې تر ټول زیات جرایم مذهبي خلگ کوي:
- 29 د الله تعالی د وجود عقیده څه گټه لري:

- وخت د الله تعالى سره هيڅ تړاو نه لري (مفتي صاحب): 31
- مخلوق د وخت پابند دی: 31
- د نړۍ د نقشي تمرين: 32
- آيا د ملحدينو سره د انسان د نيك كېدلو كوم بل معيار شته؟ . 33
- د جاويد اختر خبري: 33
- د ميتافزيكي اصطلاح: 33
- د غزې ظلمونه ولي الله تعالى نه دروي؟ 34
- د جاويد اختر خبرو ته د مفتي صاحب ځواب: 36
- د مفتي صاحب د جاويد اختر څخه پوښتنه: 36
- د جاويد اختر ځواب: 36
- د غزې د ظلم د ادامې دليل: 39
- د دواړو لورو آخري خبري 43
- د مفتي صاحب د ټول بيان آخري خبري؟ 43
- د جاويد اختر خبري: 46
- د دې بحث وروستۍ پړاو: د اورېدونكو پوښتنې 49
- اوله پوښتنه: 49

- 49 ماریا شاکي پوښتنه کوي:
- 49 ځواب: مفتي شمایيل ندوی صاحب:
- 50 جاوېد اختر:
- 50 دوهمه پوښتنه:
- 50 یو استاد پوښتنه کوي:
- 50 ځواب: مفتي صاحب:
- 50 درېیمه پوښتنه:
- 50 د شر مسئله بیا راځي:
- 51 ځواب: مفتي صاحب:
- 51 څلورمه پوښتنه:
- 51 یو بل پوښتونکی:
- 51 ځواب (جاوید اختر):
- 51 پنځمه پوښتنه:
- 51 مذهبي خلگ اخترونه لري، ملحدان څه لري؟
- 51 ځواب (جاوید اختر):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ لِّلّٰهِ الدِّينُ كُلُّهُ

وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ

وَاللَّهُ مَوْلَايَ

د رسالې سريزه

بسم الله الرحمن الرحيم

د لوی مهربان څښتن په مبارک نامه چې ټول صفتونه هغه لره دي او رحمتونه او سلامونه د هغه پر آخري استازي چې د هدايت او نور سرچشمه ده، رحمتونه او سلامونه د هغه پر ټولو يارانو او آل باندي چې د ټولو سيني د توحيد د پاكي عقيدې څخه ډکي وي او رحمتونه او سلامونه د هغه پر ټولو پيروانو چې د الله تعالى د وجود او د يوالی عقيدې لرونکي دي. **اما بعد:**

دا چې د هندوستان پر ځمکه، ډهلي ښار کې د ۲۰۲۵ م کال د دسمبر د مياشتې پر ۲۰ نيټه، د شنبې په ورځ، د سهار د ۱۱:۰۰ بجو څخه د ماښام تر ۱:۰۰ بجې پورې د ښاغلي سوريه ديويدي په کوربتوب د محترم مفتي شمایل ندوی صاحب او د اغلي جاوید اختر ترمنځ د **آيا الله تعالى موجود دی؟** تر عنوان لاندې مناظره وسول چې قدرمن مفتي شمایل ندوی صاحب يواځې په عقلي دلايلو د ملحدينو نماينده هک پک حيران کړ او د يادې مباحثې بريا يې د خپل علمي بصيرت او د ژبي په پوهي سره د ټول امت په استازيتوب د تل لپاره خپل په نامه کړل، الله تعالى دي ښاغلي مفتي صاحب ته ډير عمر ورکړي او په علم و عمل کې دي الله تعالى نور هم برکت ور واچوي او ښاغلي جاوید اختر او د ده پلويانو ته دي الله تعالى خپل په فضل سره هدايت وکړي. **آمين**

د ډيری ملگرو ارزو وه چې ياده مباحثه په هندي ژبه ده چې پښتو ته وژباړل شي، د ټولو عوامو او خواصو د گټې وړ به شي، په همدې خاطر، ياده مباحثه د محترم مفتي ندوی صاحب د يوټيوب د رسمي پاڼې څخه وژباړل چې په راتلونکي پاڼو کې به يې تاسو ولولي - ان شاء الله-، د لوستلو ترمنځ څو سپارښتني د لوستونکو څخه لرم:

1. دا مباحثه يوه عادي مباحثه نه ده، داسي مناظرې ايمان تازه کوي او د الله تعالى د وجود او يووالي عقیده د ټولو مسلمانانو د عقيدې يو مهم جزء دی،
2. هر لوستونکی دي دا رساله د الله تعالى د رضا د حاصلولو په نيت ولولي،
3. په ژباړه کې بی ځای او غير ضروری ځايونه قصدا حذف شوي دي،
4. ژباړه کې به خامخا څه کمبودتيا وي، خو لوستونکي دي د کار څه واخلي او نور دي په همدې ورقو کې پرېږدي،
5. دا ژباړه يواځې د الله تعالى د رضا لپاره ترسره شوی ده، دی کې کوم سياسي، تعصبي او مادي مفادات په نظر کې نه دي ښول شوي،

- 6 . هر څوک که دا رساله نشروي يا يې چاپوي يا يې بعضي کمبودتياوي ور پوره کوي، هغوی ټولو ته عام او تام اجازه ده.
- 7 . د لا آسانتيا لپاره هري موضوع ته عنوان ليکل شوی دی.

ډالی

دا رساله په ډیر احترام سره ډالی کوم:

- هر هغه چا ته چې د الله تعالی د وجود او یووالی عقیده لري،
- هر هغه استاذ ته چې د الف، ب - ی څخه شروع بیا د علومو د لوړې کچې پورې د خپلو شاگردانو روزنه کوي،
- هر هغه مور او پلار ته چې خپل د اولاد ښه تربیه کوي،
- هر هغه مومن ته چې خپل د رب ټول حدود ساتي،
- خپلي آغلې مور او ښاغلي پلار ته،
- خپل ټولو استاذانو، شاگردانو او ملگرو ته.
- خپل ټولو خویندو او وړونو ته،
- ټولو افغانانو ته،

د مناظرې شروع

سريزه:

د کوربه خبري:

دوهمه خبره دا ده چې دا بحث د کوم يوه ځانگړي دين په اړه نه دی. دا بايد ټولو ته روښانه وي. دا بحث نه د کوم دين د ستر ښودلو لپاره دی او نه د کوم دين د کم ارزښته کولو لپاره.

نو که څوک له دې هيلې سره راغلی وي يا دا بحث گوري، نو زه يې ډاډ درکوم چې مايوسه به شي. دا بحث د مذهبي ښو د زيات استعمال په اړه هم نه دی. پرون ماښام موږ د چای پر مهال سره وليدل.⁽¹⁾

ډېرې ټوکې و شوې، خدا و شوه، او يو بل ته لاسونه واچول شول او ان عکس هم واخيستل شو. دا د دې ثبوت دی چې د انټرنېټ پر سر چې کوم شور جوړ دی، د هغه په پرتله دا دواړه کسان په ډېر آرام او مهذب ډول د بحث لپاره چمتو دي.

د ټويټر خبرې تر ټويټر پورې محدودې دي، چې اوس يې ايلون ماسک "ايکس" بولي.

¹ - په سر رنګ دا خبري د کوربه دي چې د اسلامي عقيدې سره په ټکر کې دي.

د دوو مېلمنو معرفت:

او اوس د بحث د پيل نه مخکې، زه غواړم دا پوهان معرفي کړم، که څه هم هغوی پېژندنې ته اړتيا نه لري، خو بيا هم... موږ ته په ژورناليزم کې دا ښوول کېږي چې "هېڅکله اټکل مه کوه"، ساينس هم همدا وايي.

د مفتي شمايل ندوی پېژندنه:

مفتي شمايل ندوي صاحب، اسلامي عالم، ښوونکی، د کولکته د وهيان فاونډېشن بنسټگر دی، د لکهنو د نامتو دارالعلوم ندوة العلماء څخه فارغ شوی دی. په ټولنيزو رسنيو او عامه پليټفارمونو کې په تدريس او فکري کارونو کې فعال دی.

دا مهال د ماليزيا په نړيوال اسلامي پوهنتون کې پي اېچ ډي کوي. ښه خبره دا ده چې د زده کړو ترڅنگ د سفر بلاگ/ويلاگ هم

جوړوي. موږ د پيټروناس ټاورز مخې ته د دوی بلاگ/ويلاگ⁽²⁾ هم ليدلی دی.

د جاويد اختر پيژندنه:

زموږ سره جاويد اختر صاحب هم دی، جاويد اختر صاحب شاعر دی، نثر هم لیکي، د فلمونو لپاره يې مکالمې او سندري لیکلي دي. له دې پرته، د ساينسي فکر او خپل الحاد (atheism) په اړه هم ډېر څرگند نظر لري او د عقلانيت خبرې کوي.

د مناظرې د موضوع اړوند معلومات:

ښځو او ښاغلو، پوښتنه دا ده: آیا خدای شته؟

هر څوک هڅه کوي د دې پوښتني ځواب په خپله طریقه پیدا کړي. ځينې يې د "God particle" کشف بولي، ځينې يې د Higgs "Boson" خبره کوي. ځينې دا پوښتنه کوي چې جرم (mass) څنگه

². که څوک د خپلې ورځې، سفر، زده کړې يا فکرونو ویدیو جوړوي او يې په یو پلیټفارم لکه یوتيوب، انسټاگرام يا ټک ټاک خپروي، نو دا vlog / ویلاگ يا بلاگ بلل کېږي.

رامنځته شو، کاینات څنگه پیدا شول، د تخلیق نه مخکې او د وخت نه مخکې څه وو؟

او ځینې دا وایي چې دا ټولې څېړنې چې د انسان په دماغ کې رواني دي، دا دماغ څنگه د طبیعت په بهیر کې وده وکړه؟ زه هیله لرم چې نن به موږ د دې بنسټیزو پوښتنو ځینې ځوابونه ترلاسه کړو.
زه (کوربه) تر ټولو مخکې مفتي شمایل ندوي صاحب ته بلنه ورکوم.

د مفتي شمایل ندوي صاحب وینا:

ټولې ستاینې د هغه خالق لپاره دي چې دا کاینات یې د یوې موخې لپاره پیدا کړی دی!

جاوېد اختر صاحب او سوربه دیویدی صاحب، نننۍ مناظره کې موږ د خدای د وجود په اړه خبرې کوو.

- اول معیار- د الله تعالی د وجود لپاره د ساینسي- شواهدو استعمال:

لومړۍ خبره دا ده چې ساينس په حقيقت کې نه د خدای شتون مستقيم ثابتولی شي او نه يې ردولی شي. دا خبره زه نه کوم، بلکې د ساينس متخصصين يې کوي ځکه چې ساينس د تجربوي شواهدو (empirical evidence) پورې محدود دی، او دا شواهد يوازې له فزيکي او طبيعي نړۍ سره تړاو لري، حال دا چې خدای غير فزيکي او ماورايي حقيقت دی.

نو غير فزيکي حقيقت د هغه آلې (tool) په وسيله نه شي ازمويل کېدای چې يوازې فزيکي حقيقت لټوي. له همدې امله، په دې مناظره کې به د خدای د شتون لپاره ساينسي شواهد د معيار په توگه نه منل کېږي.

- دوهم معيار- د وحی په ذريعه د الله تعالى د وجود ثبوت:

دوهم معيار وحی کېدای شي، خو دا هم دلته اړوند نه دی، ځکه چې که څه هم زما لپاره وحی د پوهې او ثبوت معتبره سرچينه ده، خو ښايي د جاوېد اختر صاحب لپاره د منلو وړ نه وي.

-درېم معيار- د مشاهدې په ذريعه د الله تعالى د وجود ثبوت:

درېم معيار مشاهده ده، لکه دا غوښتنه چې "که خدای شته نو موږ ته يې وښه" يا "د خدای لپاره تجربوي ثبوت راوړه". دا په حقيقت کې د غلط آلې کارول دي. دا داسې ده لکه څوک له ما وغواړي چې د فلزي کشف کوونکي په وسيله پلاستيک پيدا کړم، او بيا ووايي چې ځکه پلاستيک ونه موندل شو، نو پلاستيک هيڅ موجود نه دی. نو د خدای لپاره د تجربوي ثبوت غوښتنه يو ماشومانه غوښتنه ده. او زه باور لرم چې جاويد اختر صاحب له دې مرحلې ډېر مخکې تللي دی.

- څلورم معيار- د عقل، منطق او استدلال په ذريعه د الله تعالى شتون ثابتول:

نو يوازې يو معيار پاتې کېږي، او هغه دی عقل، منطق او استدلال. د خدای شتون به يا د همدې له لارې ثابتېږي او يا رد

کېږي. خو دا منطق باید قطعي وي، لکه دوه جمع دوه چې خلور کېږي $2+2=4$ ، داسې روښانه چې منطقي رد یې ممکن نه وي.

که موږ یوې ګیند/ګولۍ (ball) ته وگورو، د ځانګړو صفاتو سره، نو طبیعي ده چې دې نتیجې ته رسېږو چې دا چا جوړه کړې ده. ځکه دا ګولۍ لازمي نه وه چې وجود ولري؛ دا کېدای شوه وجود ونه لري، یا په بل شکل او بل رنگ کې وي.

همدا خبره که پر کایناتو تطبیق کړو، نو پوښتنه دا ده:

دا کاینات له کومه سو؟ ولې یې وجود پیدا کړی؟ چا جوړ کړی دی؟

ملحدانه لیدلوری یا خو وایي "موږ نه پوهېږو"، چې دا د ناپوهۍ دلیل (argument from ignorance) دی، یا وایي "دا کاینات پخپله جوړ شول"، چې دا یو dogma (بې دلیل عقیده) ده.

کاینات او د هغې ټولې برخې contingent دي، یعنې خپل وجود د بل چا پورې تړلی لري. نو باید یوه داسې هستي وي چې Necessary Being وي، یعنې داسې وجود چې نه شتون یې ناممکن وي. که هغه نه وای، هېڅ شی به وجود نه درلود.

که څوک وپوښتي چې "بيا هغه څوک چا پيدا کړ؟" نو دا د بې پايه علتونو تسلسل (infinite regress) ته ځي، چې يو منطقي تېروتنه ده.

نو پايله دا ده چې بايد يوه ازلي، خپلواکه، ځواکمنه، پوهه او هوښياره هستي وي چې دا کاینات يې د ځانگړو قوانينو او نظم سره رامنځته کړي دي.

د جاوید اختر وینا:

زه غواړم مفتي صاحب ته يو ښه خبر ورکړم:

زما د ساينس پوهه ډېره محدوده ده، نو اندېښنه مه کوئ، خو عام عقل لرم.

د خدای تصور نوی نه دی. انسان شاوخوا لس يا دولس زره کاله کېږي چې شته، او تل يې يو نه يو مذهب درلود. دا مذاهب د جاهلانو نه وو؛ دا د يونانيانو وو چې لوی فلاسفه يې درلودل، د

مصر-يانو وو چې هرمونه يې جوړ کړل، د روميانو وو چې د جمهوريت بنسټونه يې کېښودل.

خو که تاريخ وگورو، خدايان تل بدلېدلي دي. هغه خدايان چې خلگو پرې کلک باور درلود، نن نور نشته. په اروپا کې نن کليساوې تشې دي.

د ايمان او باور تعريف (د جاويد اختر په نيز):

نو ايمان (faith) څه شی دی او باور (belief) څه شی دی؟ که زه وایم چې شمالي قطب شته، دا ايمان نه دی، دا باور دی، ځکه دليل، شواهد او عقل شته.

ايمان دا دی چې بې له دليل، بې له منطق، بې له ثبوت، يوه خبره ومنې. که زه داسې څه ومنم، دا حماقت دی.

د طبيعت او انسانيت توپير:

طبیعت کې انصاف نشته. که زمری هو سی و خوري، سزا نه ورکول کېږي. که توپان ونې له منځه یوسي، جیل ته نه ځي. انصاف یو انساني تصور دی، نه طبیعي.

اخلاق، قانون، بني او بد، دا ټول انسان جوړ کړي دي، لکه څنگه چې موږ د ټرافیک قوانین جوړ کړي دي. که دا قوانین نه وای، گډوډي به وه.

نو هغه څوک چې وایي "یو څوک شته چې انصاف به کوي"، دا د انساني ذهن پیداوار دی، نه د طبیعت.

خدایان اکثره فاني وي - د جاوید اختر په نیز:

زه غواړم مفتي صاحب ته یوه ښه خبره وکړم. وگورئ، د خدای تصور کوم نوی تصور نه دی. دا له پېړیو راهیسې موجود دی. ځینې دینونه به درې زره یا څلور زره کاله زاړه وي، خو انسان د هومو سپینس په ښه نږدې لس یا دولس زره کاله کېږي چې موجود دی، او تل یې یو نه یو مذهب درلود.

دا مذاهب د ناپوهانو نه وو. دا د يوناني ټولنې مذاهب وو، هلته لوی لوی فيلسوفان پيدا شوي دي. دا د مصريانو مذاهب وو، هغو خلکو هرمونه جوړ کړي دي. دا د روميانو مذاهب وو، چې معمارۍ او سنا (Senate) يې لرله، يعنې د محدودې ولسواکۍ لومړنی بنسټ. نو د دوی لپاره چې کوم ژوپيټر، رايا زېوس و، پر هغه يې هماغه شان باور درلود لکه نن چې يو مذهبي انسان پر خپل خدای باور لري.

د عيسويت له راتگ مخکې، په اروپا کې جرمنیک مذهب موجود و. د هغه يو خدای و، بنځه يې لرله، دوه زامن او يوه لور يې لرله. کله چې عيسويت اروپا ته راغی، نو هغه خدای، د هغه بنځه او ټوله کورنۍ ورکه شوه.

نو که تاريخ ته وگورو، خدايان زياتره فاني ثابت شوي دي، تل نه دي پاتې شوي. او دا چې چا يې عبادت کاوه، هغوی ناپوه نه وو، داسې نه ده چې هغوی په هيڅ نه پوهېدل. هغوی د خپل وخت وړ خلگ وو، لوی کارونه يې کړي وو، فيلسوفان وو، ساينسپوهان وو، خو د هغوی دينونه چېرته لاړل؟ د هغوی خدايان چېرته شول؟

نن چې کوم خدایان خلگ مني، څوک پوهېږي چې څو سوه کاله وروسته به څه حال وي؟ موږ په اروپا کې گورو چې کلیساوې تشې دي. وخت سره شیان بدلېږي.

مذهب د چپش غوښتنه کوي؟ د ایمان او باور بله تشریح- جاوید اختر- :

تر کومه چې د مذهب خبره ده، هر مذهب له تا یوه خبره غواړي: ایمان. (Faith) نو ایمان څه شی دی؟ د ایمان او باور (Belief) ترمنځ توپیر څه دی؟ دا ډېره مهمه خبره ده.

که یو سړی ووايي: که خدای شته، نو ماته یې وښايئ - دا یوه ناپوهانه خبره ده، او مذهب خلگ له پوښتنو منع کوي،

ما شمالي قطب نه دی لیدلی، خو زه باور لرم چې شته. ولې؟ ځکه چې دلیل شته، شواهد شته، منطق شته، ځینې خلگ هلته تللي هم دي. دا ایمان نه دی، دا باور دی.

نو د ایمان او باور توپیر څه دی؟ مذهب له تا ایمان غواړي. ایمان دا معنا لري چې نه شاهد وي، نه ثبوت وي، نه منطق وي، نه دلیل

وي، خو بيا هم ته يو شی ومنې. که شواهد وای، نو هغه به باور بلل کېده، ایمان نه.

لکه زما باور چې شمالي قطب شته — دا ایمان نه دی. ایمان دا ټول شرطونه ردوي. نو که زه یو داسې شی ومنم چې نه منطق لري، نه دلیل، نه ثبوت، نه شاهد — دا حماقت دی.

که سبا زه دا یقین وکړم چې ایلان مسک زما ورور دی، نو زه به ډېر خوشحاله شم، سکون به هم ترلاسه کړم. خو که څوک وپوښتي: ولې دا منې؟ څه ثبوت شته؟ هغه امریکایی دی، ته هندی یې، نسل دې جلا دی، هېڅکله دې نه دی لیدلی — نو زه به ووايم: دا زما ایمان دی. خو د ایمان معنا دا ده چې دا ثبوت نه لري.

که ثبوت وي، نو بیا ایمان ته اړتیا نشته، بیا بحث کېږي. په پای کې، د نړۍ هر مذهب پر ایمان ولاړ دی. او ایمان داسې یقین ته ویل کېږي چې نه ثبوت لري، نه شاهد، نه منطق.

د کاینات جوړونکی څوک دی؟ - جاوید اختر - :

اوس تاسو پوښتنه کوئ چې دا کاینات چا جوړ کړي؟ عجیبه دا ده چې تاسو وویل: یو ټاپو ته لارې او هلته مو یوه توپ ولیده، نو حیران شوی، خو دا مو ونه پوښتل چې ټاپو چا جوړ کړی. حال دا چې ټاپوگان شته. همدا سې دا ستوري دي، دا کهکشانونه دي، دا ټول لکه ټاپوگان دي. موږ ترې گټه اخلو، خو نه پوښتو چې چا جوړ کړي دي.

تاسو دا هم ونه پوښتل چې زما پیدایښت څنگه وشو؟ ایا زه د یوې ونې په شان پیدا شوم؟ که یو تصادفي حجره وم چې له بلې سره ونښته؟ زما پیدایښت تصادفي دی.

انصاف انساني تصور دی:

او انصاف چې تاسو یې یادوئ، انصاف له طبیعت سره هېڅ تړاو نه لري. تاسو وایاست چې یوه ورځ به انصاف وشي، خو انصاف یو انساني تصور دی. په طبیعت کې انصاف نشته. که زمري هوسی وڅوري، سزا نه ورکول کېږي. که توپان راشي او شنې ونې له بېخه وباسي، توپان زندان ته نه ځي.

نو ځکه طبیعت انصاف ته اړتیا نه لري. طبیعت همدا سې روان دی. که زه ووايم چې ما خواړه وخورل او معدې مې کار بند کړ، نو معدۀ سزا نه ويني. دا یو سیستم دی.

نو طبیعت بې انصافه دی. انصاف یو انساني تصور دی. څوک چې وایي: «زه به تاته انصاف درکړم»، دا د انساني ذهن پیداوار دی، نه طبیعي دی او نه آسماني.

په طبیعت کې د انصاف نښه نشته.

خو بیا هم موږ قوانین جوړوو،

د مثال په توګه؛ د ترافیکو قانون: په چپ یا راست لوري موټر چلول؛ دا ټول د نظم لپاره دي. که دا نه وي، ګډوډي، حادثې، وژنې او ترافیکي بندښت به وي.

دا قوانین موږ جوړ کړي دي، طبیعت نه دي جوړ کړي.

د نړۍ دینونه چې د مرګ وروسته د انصاف ژمنه کوي، دا ښيي چې دا د انسان جوړ تصور دی. که ماته انصاف راکړل شي، زه - جاوید

اختر- به ډېر خوشحاله شم، خو زه يې باور نه شم کولی، ځکه چې زه ايمان نه شم پيدا کولی.

که مذهب په اعتدال کې وي، ښايي زيان ونه لري، ښايي ځينې ښې ځانگړتياوې پيدا کړي. لکه الکول، چې ډېر وخت په درملو کې کارېږي. خو ستونزه دا ده چې دا شيان زياتېږي.

د مذهب هم همدا خاصيت دی: وده کوي، لکه سرطان، لکه شراب. ځينې خلگ يې سم استعمالوي، زه باور لرم چې مفتي صاحب هم له همدغو کسانو څخه دی. خو ډېری خلگ يې افراطي کوي، او نن موږ په نړۍ کې جگړې وینو – پکې د مذهبي خلگو لاس هم شته. مذهب ښايي دا نه وايي، خو خلک يې په نوم داسې کارونه کوي.

- د جاويد اختر خبري دلته ختمې شوی-

د جاويد اختر اعتراضونو ته د مفتي صاحب ځوابونه:
د نني بحث اصل موضوع: ايمان نه دی:

محترم جاوېد اختر صاحب خو ځله دا خبره تکرار کړه چې د ایمان (Faith) معنا څه ده؟ د ایمان معنا څه ده؟ ما خو دا واضحه کړه: ایمان سم هم کېدای شي او غلط هم کېدای شي. او نن موږ د ایمان پر سر بحث نه کوو، بلکې پر حقیقت (Truth) او پر دې خبرې کوو چې ایا خدای شته که نه؟

ایا خدای شته که نه — دا یو حقیقت دی. اوس که تاسو دې ته ایمان ووايئ یا باور (Belief)، دا زما کار نه دی.

مذهب د پوښتنو څوک نه منع کوي:

له دې وروسته تاسو وویل چې مذهب پوښتنې منع کوي. زه وایم: که څوک یې منع کوي، هغه به یې منع کوي، خو زه یې نه منع کوم. بلکې پوښتنه کول پکار دي. د پوښتنو له لارې موږ مخ ته ځو، پرمختګ کوو، او همدا وجه ده چې زه نن دلته راغلی يم.

خو پوښتنې یوازې له خدایه نه کېږي، له تاسو څخه هم کېږي. له الحاد (Atheism) څخه هم پوښتنې کېږي. پوښتنې باید له هر چا وشي، یوازې له مذهب څخه نه. او نن زه پوښتنې کوم، او هیله لرم چې تاسو به یې ځواب ووايئ.

کاینات ازلي نه دی:

تر اوسه تاسو د امکان/وابستګۍ دلیل (Contingency Argument) ته هېڅ ځواب نه دی ورکړی. راځئ، تاسو وویل چې ولې د کایناتو په اړه دا نه وایو چې دا ازلي (Eternal) دی؟ ځکه چې په منطقي ډول دا ممکنه نه ده چې کاینات ازلي وي. کاینات یوه وابسته (contingent) هستي ده، چې د وخت او فضا پابنده ده. هر څه چې د وخت او فضا پابند وي، هغه وابسته وي. او چې وابسته وي، نو پیل به یې درلودلی وي. او چې پیل ولري، هغه ازلي کېدای نه شي. دا خو یوه ساده خبره ده.

د هر کتاب موضوع خاص وي:

تاسو وویل چې په مذهبي کتابونو کې د ډایناسور ذکر نشته. افسوس دا دی چې ما تر اوسه د ریاضیاتو په کوم کتاب کې هم د ډایناسور ذکر نه دی لیدلی، نو ایا دا معنا لري چې د ریاضیاتو کتاب بې ګټې دی؟ نه. ځکه هغه د دې موضوع لپاره نه دی. د وحی او مذهبي کتابونو موضوع دا نه ده چې تاسو ته دا وښيي چې بایسکل څنګه جوړېږي، یا دا چې ډایناسور کله وو. د هغوی موخه دا ده چې اخلاق

در وښيي، د خدای په اړه درته معلومات درکړي، او د غیر فزیکي حقیقت (non-physical reality) په اړه پوهه درکړي.

مذهب ساینس له تحقیق نه منع کوي:

مذهب ساینس نه دروي. که یې دروي، نو غلط کار کوي. خو مذهب ساینټیزم (Scientism) دروي، او دلته زموږ محترم صاحب مغشوش شوی دی. ساینس او ساینټیزم فرق لري.

ساینټیزم دا ادعا کوي چې ساینس او ساینسي-طریقه د پوهې یوازینی سرچینه ده.

موږ دا خبره ردوو. موږ د ساینس رد نه کوو، بلکې ملاتړ یې کوو، که زموږ ټوله تاریخ وگورئ، نو دا خبره به درته روښانه شي. خو دا یو بل موضوع ده.

د ویتیکان فتوی:

بیا یې وویل چې ویتیکان فتوا ورکړې ده. موږ ته د ویتیکان له فتوو سره هېڅ تړاو نشته، دا خبرې له یو بل سره متناقضې دي.

خپل د ناپوهي اعتراف وکړئ:

بيا يې وويل: "موږ نه پوهېږو." که نه پوهېږئ، نو په ښکاره ووايئ چې نه پوهېږو. په دې کې څه حرج شته؟ همدا خو زه وایم: ووايئ چې نه پوهېږو. خو بيا ولې دا دعوه کوي چې خدای وجود نه لري؟

هره دعوی د ثبوت اړتیا لري:

دا خبره سمه نه ده چې یوازې مثبت دعوي د ثبوت بار لري. منفي دعوه هم د ثبوت اړتیا لري. د بېلگې په توگه، که زه ووايم: "په دې کوټه کې هېڅ څوک نشته"، دا هم د پوهې دعوه ده، او د ثبوت اړتیا لري. که زه ووايم "کېدای شي څوک وي، کېدای شي نه وي"، دا دعوه نه ده. خو که زه ووايم "هلته څوک نشته" یا "هلته څوک شته"، دا دواړه دعوي دي او دواړه د ثبوت غوښتنه کوي. زموږ پر غاړه هم د ثبوت بار دی، او موږ یې وړاندې کوو.

الله تعالی و، خو دا دنیا نه وه موجود:

وروستۍ خبره دا وه چې خدای د نړۍ له پیدا کېدو مخکې، سل کاله یا میلیارډونه کاله مخکې څه کول؟ محترمه، راځئ زه یې ځواب درکړم. که تاسو محترم شخصیت نه وای، نو ما به دا پوښتنې ته

.....

“مخکې” او “وروسته” دا هغه الفاظ دي چې له وخت سره تړاو لري. وخت د کایناتو له پیل سره پیل شوی دی. نو دا پوښتنه چې د وخت له پیدا کېدو مخکې خدای څه کول، خپله پوښتنه غیر منطقي ده. دا فلسفه ده. تاسو پوښتنه کوئ چې د کایناتو له پیدا کېدو مخکې خدای څه کول، حال دا چې وخت لا موجود نه و. نو دا پوښتنه د خدای په اړه له بنسټه ناسمه ده.

د یوې فلسفي الهیاتي اصطلاح ځواب:

یوازي د تشو خدای:

بله خبره د **God of the Gaps** ده. زه یو مثال درکوم: یو موټر دی، یو کس ورته گوري او وایي: څرخونه یې په سم ځای کې دي، سټیرینګ سم ځای کې دی، څوکی یې ښه ډیزاین شوې دي، دا موټر په ډېر دقیق ډول کار کوي. نو حتماً دا چا جوړ کړی دی.

اوس که جاوید اختر صاحب راشي او ووايي چې تاسو د موټر انجن وگورئ، هغه انجن دا موټر چلوي نو همدا یې دلیل دی چې موټر هیچا هم نه دی جوړ کړی،

تاسو د موټر د انجن په ذریعه دا ثابته کړل چې دا موټر چلوي البته
آیا له دی څخه دا ممکنه ده چې هیڅا دي هم دا موټر نه وي جوړ
کړی؟ نه، داسي هیڅکله نشي کیدلای.

که موږ د موټر د جوړېدو سیستم نور هم وپېژنو، نو ایا دا به دا
پوښتنه ختمه کړي چې دا موټر چا جوړ کړی؟ نه. بلکې زموږ یقین
نور هم قوي کېږي، ځکه موږ اوس پوهېږو چې دا سیستم څومره
پېچلی دی. مخکې لږ پوهېدو، اوس لا ډېر پوه شوو، او زموږ ډاډ نور
هم زیات شو چې دا حتماً یو جوړوونکی لري.

همدا حال د کایناتو دی. ساینس به تل یوازې د فزیکي نړۍ تشې
ډکوي، ځکه چې تجربوي شواهد یوازې له فزیکي نړۍ سره تړاو
لري. تاسو د ساینس له لارې هېڅکله ماورایي حقیقت
(metaphysical reality) نه شئ ثابتولی.

موږ موضوع لا پسې پراخه کړه. اوس موږ ښه پوهېږو چې دا موټر
څومره ډېر پېچلی سیستم لري. مخکې مو لږ پوهېدله، خو اوس
پېچلتیا لا پسې ډېره ښکاره شوه. اوس موږ ته ښکاره شوه چې زموږ
باور لا پسې قوي شوی چې دا موټر خامخا یو چا جوړ کړی دی. د

همدې په څېر، د کائنات مسئله ده. ساينس تل به يوازې فزيکي نړۍ مطالعه کوي او يوازې د فزيکي شيانو له لارې به يې څېړي. ځکه چې امپيريکي شواهد يوازې د فزيکي نړۍ پورې تړاو لري. تاسو د ساينس له لارې هېڅکله ميتافيزيکي حقيقت نه شئ ثابتولی. دا د غلط وسيلې استعمال دی.

دا هغه شان کار دی لکه چې تاسو د فلزي کشف لپاره ډيټکټر کاروئ، بيا د پلاستيک کشف لپاره هڅه کوئ، چې ښکاره ده غلط دی. مننه. - مفتي صاحب خپل خبري ختمي کړلی.

د جاويد اختر خبري:

د الله تعالى وجود ثابتول زما دنده نه ده - جاويد اختر:-

لومړی زه له تاسو غواړم چې تاسو وويل کله چې کائنات نه و، نو وخت هم نه و. هېڅ هم نه و. څنگه نه و؟ تاسو وایاست چې خدای د تل و او تل به وي، دغه د تل کلمه د وخت سره تړاو لري، که وخت نه وي، نو تل څنگه معنا پيدا کوي. ښه، پاتې خبره دا ده چې تاسو وويل، صاحب، تاسو ثابت کړئ. تاسو هم منطق لرئ يا زه

هم منطق لرم. دا زما دنده نه ده چې ثابت کړم خدای شته. برتن رسیل یوه ښه خبره کړې ده.

برتن رسیل وویل که زه تاسو ته ووايم چې یوه د چای کتلي زما شاوخوا او ستاسو شاوخوا گرځي، نو ستاسو دنده نه ده چې ثابت کړئ چې هېڅ چای کتلي نه شته. دا زما دعوه ده. دا دعوه مذهبي خلگ کوي چې خدای شته. زه ولې ثابت کړم چې نشته؟ تر څو چې تاسو ما قانع نه کړئ، زه نه منم. ستاسو دنده ده، زما نه.

د فلسفي د اصطلاح تائید:

دوهم، هغه تشې چې تاسو یادې کړې، دا تشې کله کله مذهبي عقیدې ته چلینج ورکوي، نو کله دا سې مسئله راپورته کېږي نو غوغا کېږي. کله چې څوک خپلې عقیدې ته چلینج ورکوي، مذهبي ټولنه په بېلابېلو وختونو او ځایونو کې هڅه کړې چې دا چلینجونه ودروي. دا کتاب دی "Religion and Science but Nursery" ولولئ، ستاسو به خوښ شي، د ساینس اړیکه تل د مذهبي عقیدو سره همدا ده.

په نړۍ کې تر ټول زیات جرایم مذهبي خلگ کوي:

ښه، اوس فکر وکړئ، مذهبي عقیده انسان ته ښه کوي، د "خدای په عقیده" انسان ښه کېږي. نو یوه خبره وکړئ: د نړۍ نقشه واخلئ او معلومه کړئ چې کوم ځای کې مذهبي عقیدې ډېرې دي. که هغه لاتین امریکا وي، منځنۍ ختیځ وي یا هندوستان کې، هغه سیمې چې مذهبي دي. نقشه جلا وساتئ. اوس بله نقشه دا چې کوم ځای کې بې انصافي، ظلم، د ښځو حقونو سرغړونه، جبر، دیکتاتوری شتون لري. هغه مخکنې او دا نقشه به یو شان وي.

د الله تعالی د وجود عقیده څه ګټه لري:

نو تا سو ماته ووايا ست چې د خدای عقیده څومره کارېدلې؟ حتی که تا سو یوه وړه درملنه په سړک کې وپلورئ، د هغې هم کارول تشریح کړل شوی وي، د دې کارولو څخه هېڅ ګټه نه ده ترلاسه شوې. ټول هغه خراب هېوادونه او ټولنې چې ظلم کوي، د خدای په نوم هغوی غلط کارونه کوي، زه ورسره څه تعلق لرم؟ د استعمال له مخې، لکه د شرابو بوتل چې کله کله لیدل شوې، سره رنگ لري، ښکلی ښکاري، خو آیا د چا ژوند ته زیان رسوي؟ نه. خو د دې استعمال غلط دی، نو تا سو یې نه خوښوئ.

د دې تصور استعمال تل غلط و. تاریخ وگورئ، نن وگورئ، هندوستان وگورئ، نړۍ وگورئ. خلگ څنگه کاروي؟ مذهبي خلگ عادلانه دي؟ حق ورکوي؟ ښه انسانان جوړوي؟ که دا درملنه ډېره گټوره وي، زه به یې وکاروم. خو زه گټه نه وینم. که څوک مذهبي وي او ښه انسان وي، زه ورته ډېر درناوی لرم، ځکه زما په فکر، مذهبي انسان ښه کېدل له ما څخه غوره کېدل سخت دي.

هر څه یوه اندازه لري. تا سو دومره منډه کولی شئ، دومره نه. دومره وزن پورته کولی شئ، دومره نه. دومره لرې لیدلی شئ، دومره نه. همداسې، عقل عام وایي چې ستاسو د نیکۍ یوه اندازه شته. که تا سو سهار عبادت کوئ، نو بهر وتل، احساس کوئ چې ښه کار مو کړی، خو ستاسو د نیکۍ یوه اندازه مصرف شوه، چې د چا لپاره گټه نه لري، زه دا نه کوم، د دې پر ځای نو باید چا ته خوراک ورکړم، کومې کونډې سره مرسته وکړم. مذهبي خلگ خپله نیکي بې ځایه مصرفوي.

(د جاوید اختر خبري دلته ختمی شوی)

وخت د الله تعالى سره هيڅ تړاو نه لري (مفتي صاحب):

اصلي ستونزه دا ده چې جاويد صاحب د خداى مفهوم روښانه نه لري. هغوى وويل كائنات نه و، نو خداى و، نو وخت به و. موږ خداى د ضروري موجود په توگه منو، چې بايد بې وخت وي. ځكه هغه د وخت خالق دى. كله چې وخت يې جوړ كړ، نو څنگه به خپله په وخت پورې اړه لري؟ كله چې ځاى يې جوړ كړ، نو څنگه به خپله په ځاى كې وي؟ كه هغه د وخت او ځاى پابند و، نو بيا څه يې جوړ كړل؟ نو دا پوښتنه غلطه ده چې خداى و، نو وخت به و.

مخلوق د وخت پابند دى:

موږ د وخت پابندان يو، خداى نه. موږ د فزيكي نړۍ پورې تړاو لرو، هغه ميتافيزيكي حقيقت دى. بله خبره، تاسو مثال وركړ چې د چاى كتلي هوا كې گرځي، ښايي برتن رسيلى ته اشاره وي. اصلي ستونزه دا ده چې موږ د تصور او منطقي اړتيا توپير نه شو كولى. هغه مثال يوازې تصور دى، او زه د منطقي ضرورت خبره كوم. تاسو هر څه تصور كولى شئ، لكه په جوپيټر كې گلابي پيلفانت، يونيكورن، خو دا د كائنات پر حقيقت تاثير نه لري.

زه د لومړني علت خبره کوم، هغه ضروري موجود چې پرته له هغه کائنات شتون نه لري. بله خبره، مذهبي عقیدې ته ساینس چلینج ورکوي، خو دا زموږ موضوع نه ده، که پرې بحث وکړو وخت ضایع کېږي. ساینس مذهبي عقیدې تعقیب نه کوي، ساینټیزم ملامتوي، ما دلیل وړاندې کړ.

د نړۍ د نقشې تمرین:

تاسو وویل د نړۍ نقشه را واخلي. ما دا تمرین کړی دی، د منځني ختیځ او اروپا نقشه می را واخیستل، مذهبي سیمه او لبرل او اتېست سیمي می ټولي سره جلا کړلی، زه دې نتیجې ته ورسېدم چې پر بنځو ډېر جنسي تېری په اروپا کې کېږي چې د ملحدینو منطقه ده، نه په منځني ختیځ کې ځکه منځني ختیځ کې مذهبي خلگ دي، زما د خبرې تائید د یو این راپور کوي چې په اروپا کې چې کومي بنځي کار کوي په هغوی کې ۸۱٪ فیصده بنځي سره د جنسي تیري د بد عمل ښکار شوی دي! دا منځني آسیا کې نه کیږي ځکه هغوی مذهبي خلگ دي.

آيا د ملحدينو سره د انسان د نيك كېدلو كوم بل معيار شته؟

تاسو وويل چې مذهبي انسان ښه كېدل زموږ د ښه كېدو په پرتله سخت دي. نو دا معنا لري چې پرته له خدايه، تاسو د ښه او بد لپاره كوم معيار لرئ. زه غواړم چې په خبرو اترو او مباحثو كې همداسې بحث وكړو.

ډېره مننه!

(د مفتي صاحب خبري دلته ختمي شوی)

د جاويد اختر خبري:

د ميتافزيكي اصطلاح:

لومړی دا خبره، دا مثال غلط نه دی. غلط دی. دوی مخکې له مخکې موږ رد کړي یو. وویل یې چې دا مسئله د عقل په مرسته حل کېدای نشي. تاسو د منطق له لارې نه شئ رسیدلی. دا یوه میتافزیکي خبره ده. میتافزیکي یوه عجیبه کلمه ده. سم په سم نه پوهیږي څوک څه معنی ورکوي. داسې ښکاري لکه یوه لویه خبره ده. آخه وروره، میتافزیکي څه شی دی؟ دا یوه کلمه ده چې هر ځای

کارول کېږي. کله چې تاسو یوه خبره کوئ او له ما سره بحث کوئ، نو ماته وایاست میتافزیکي. تاسو باید په منطقي ډول ماته ثابته کړئ، که په منطقي ډول نه وایې، صیب دا میتافزیکي ده، نو بیا موږ په څه خبرې کوو؟ زما او ستاسو خبرې په کومه ژبه کې وي؟

او دا ویل چې مخکې وخت نه و، نو بیا ولې وایې دا تل و او تل به وي؟ تل وخت لري. که وخت نه وي، تل څنگه پاتې شي؟ اوس زه گورم،

د غزې ظلمونه ولي الله تعالى نه دروي؟

تاسو ویلي چې هلته د تېري قضیې ډېرې پېښېږي. نو موږ یوه خبره گورو، نړۍ کې چې هغه (الله تعالى) مطلق قدرت لري، چې پرته له هغه یو پانه هم نه خوځېږي، ټول ځواک لري. دا نړۍ څنگه روانه ده؟ او د دې نړۍ حالت څه دی؟ ۴۵،۰۰۰ ماشومان چې له ۱۰ کلونو کم عمر لرل په غزه کې مړه شوي دي.

له لوږې مړه شوي، په کاله هاندي کې ماشومان مړه شوي، او د ډیفټیریا له وجې مړه شوي.

ډيفتيريا عجيبه ناروغي ده، د ستوني جالې ته مرگ رسېږي، ما شوم
 نيلي کېږي. د غريب ماشوم ځکه چې شاته کس نه لري. دا مطلق
 ځواک دی چې هر څه کوي، تاسو دعا کوئ چې زموږ لپاره څه
 وکړي.

زمونږ دا کار وکړي، هغه کار وکړي. نو دا مانا ده چې په ورځني ژوند
 کې هغه مداخله کوي، که هغه واقعاً وي، د بحث لپاره، نو کله چې
 زه نړۍ گورم، زما په زړه کې د هغه لپاره هيڅ درناوی نه پيدا کېږي،
 څه کوې ته ټول ځواکمن يې، ټول ځای کې يې، تا ولیدل چې
 ماشوم څنگه ټپي شو، او ته غواړې چې زه ستا عبادت وکړم، او ته
 هم يې. آخه وروره، دا ښه ده چې زموږ چيف وزيران دي، لږ فکر
 کوي. څه خبره ده؟ تاسو د چا عبادت کوئ؟ که هغه هم وي، دا
 نړۍ له بې عدالتيو، ظلم، زور، تشدد ډکه ده. او مه وايست چې هغه
 گوري، او يوه ورځ به ووايي. که هغه گوري او مداخله نه کوي، نو
 تاسو ولې دعا کوئ؟ تاسو وايست زما دا کار وکړئ. دا مانا لري چې
 هغه مداخله کولی شي، تاسو ته دنده درکوي، بله انسان ته نه، خو
 ستاسو کار ترسره کوي ځکه چې تاسو دعا کړې ده. نو کله چې هغه
 تاسو ته دنده درکولی شي، د لور واده کولی شي، د زوی لپاره گرین

کارت درته اخیستلی شي، نو لږ تر لږه هغه ما شومان چې مړه شول، هغه باید منع کړي، یو څه باید وکړي.

زه غواړم په نړۍ کې د دې نړۍ هیڅ مالک نه وي. که وي، نو لوی شرم دی. مننه.

(د جاوید اختر خبري ختمي شوی)

د جاوید اختر خبرو ته د مفتي صاحب ځواب:

د مفتي صاحب د جاوید اختر څخه پوښتنه:

نو لومړۍ پوښتنه له تاسو: تاسو د کانتینجنسي ارگومینټ په اړه څه فکر کوئ؟ تاسو د علتونو لامحدود سلسله منۍ، که د اړین موجود شتون منۍ؟ ځکه یوازې دوه اختیارونه شته.

د جاوید اختر پوښتنه:

زه صادقانه وایم، زه کانتینجنسي کلمه باندې سم نه پوهېږم، او هغه انګلیسي-کلمات لږ څه ما ته پیچلي ښکاري. تاسو ساده ژبه کې پوښتنه کولی شئ.

مفتي صاحب: بالکل، زه کولی شم. د کائنات هر څه کانتینجنت دی، دا مانا لري چې د خپل شتون لپاره په بل څه پورې تړلي دي. کوم څه چې تړلي وي، مستقل نه شي کېدای. نو یوه وجه ولري. اوس تاسو څه پوهېږئ، لامحدود سلسله نه شته. تاسو باید په یو اړین موجود ودریږئ.

جاوید اختر: نه، اړتیا نشته. چا وویل چې تاسو باید ودریږئ؟ تاسو په خدای ودریږئ. تاسو نه ودریږئ. تاسو وایاست، تل و، کله چې وخت نه و. تاسو چېرته ودریږئ؟

موږ ولې نه شو منلی چې کائنات، حتی څو کائناتونه، تل شتون لري؟ موږ یوه نمونه لرو، بلیک هول. ټول شیان جذبي، بیا انفجار کېږي، بیا خپرېږي. انسان یوازې د څو کلونو لپاره محدود دی، کائنات کروړه کلونه عمر لري. نو په دې فکر کول چې علتونه ولې شته، دا څه ضرورت لري؟ دا ټول اصطلاحات د انسان لپاره ندي جوړ شوي.

هغه وویل چې نړۍ د انسان لپاره جوړه شوې. دا سمه ده؟ بالکل، **مفتي صاحب:** خو دا مانا نه لري چې د کوم شی د علت علم ستا سره نه وي، نه هغه به علت هم نه لري.

جاوید اختر: زه نه پوهېږم، نه زما مسوولیت دی چې پوه شم، بلکې خدای پوهېږي. بتن وویل، تاسو یوه ادعا کوئ، زه ولې وایم غلطه ده؟ ثابته کړئ.

کوربه: آیا تاسو غواړئ د کانتینجنسي ارگومینټ جواب ورکړئ؟ تاسو مفتی صاحب ته پوښتنه کوئ؟ ځکه دا د کراس ازمنې دوره ده. تاسو مخکې د مذهبي انقلابونو خبره وکړه.

جاوید اختر: زه دا پوښتنه کول غواړم چې خدای په مختلفو مذاهبو کې څه انقلابونه کړي دي، مختلف اصول لري، او ځینې تضادونه شته.

ځینې وخت زه فکر کوم که د فوټبال فاینل کې میلیونونه خلگ وي او تلویزیون کې یې په میلیونونو خلگ گوري، که په همدې وخت کې خدای ووایي "زه خدای یم"، ټول خلگ به واورې او مسله حل شي. دا څنگه د کائنات جوړېدو مسله حل کوي؟ نه، موږ باید پوه شو چې خدای د کائنات څخه ډېر پوه دی. تل موجود دی، ټول ځواک لري. او "قادر مطلق" هر څه کولی شي، دنده درکوي، د واده مرسته کوي، د گاونډي قضیه حلوي، تاسو بریالي کوي. دا نړۍ څنگه پرمخ ځي؟

حیرانتیا نه لرئ؟ یا د قیامت وروسته انصاف به وي؟ کله چې ما شوم
مړ شوی وي، انصاف به څنگه کېږي؟

مفتي صاحب: زه ځواب ورکوم. هو، ستاسو د انقلابونو او
سکریپچرونو خبره د وخت لپاره پرېږدم. نن وخت کم دی. زه چمتو
یم چې وروسته بحث وکړم. دا چې نن د خدای شتون په اړه خبرې
کوو، نو ستاسو پوښتنې به هم ځواب شي.

تاسو وویل چې تاسو نه دی ثابت کړی. د کانتینجنسي-ارگومینټ
بنسټیز ارگومینټ دی.

جاوید اختر: دا کانتینجنسي څه معنی لري، تاسو یې تعریف کړئ؟
مفتي صاحب: کانتینجنسي-مانا لري چې هر موجود چې په بل څه
پورې تړلی وي، علت لري. دا عقل وایي.

مفتي صاحب: دویمه خبره، تاسو وویل میلیاردونه لایت کلونه لري،
دا زما سره څه تړاو لري؟ یوازې محدود فکر مه کوئ، بهر یې هم
وگورئ.

د غزي د ظلم د ادامې دلیل:

درېيمه پوښتنه، تاسو د شر مسئله ذکر کړه. د شر مسئله دوه مفروضې لري. لومړۍ دا چې خدای مهربان او قادر مطلق دی، مگر دنیا کې ظلم شته. خو خدای ټول پوه، حکیم دی. ستاسو محدود فهم د دې دلیلونو سره پرتله کېدای نشي. موږ په ورځني ژوند کې دا منو، لکه څنگه چې د ډاکټر نسخې منو.

بښه، تاسو اورېدلي، دوه غلط مفروضې وې: لومړۍ، خدای یوازې قادر مطلق او مهربان دی. دویم، د دنیا کې د شر شتون بې دلیل دی. حقیقت دا دی چې ټول انسانان دنیا ته د امتحان لپاره راغلي دي، او د هر انسان امتحان په جلا جلا طریقه اخستل کېږي، که چیرې شر دنیا کې موجود وي، د شر شتون د انسان د ازمېښت لپاره دی، د انسان د شرافت او پرمختګ لپاره. که شر نه وي، ازمېښت څه مانا لري؟

له دې امله، شر هم د خدای جوړ شوی دی، خو اصلي شر هغه دی چې انسان د خپل آزاد ارادې سره کوي. د مثال په توګه، د تیري قضیه د انسان آزادې ارادې پایله ده، نه د خدای. خدای د آزادې ارادې نظام جوړ کړی دی. څوک چې غلط کار کوي، سزا ورکول کېږي.

او تاسو وایاست، خدای ژوند او مرگ ورکوي، دا غلط نه دی. خدای د آزادې ارادې نظام جوړ کړی، چې له لارې یې مرگ او ژوند ممکن دی. تاسو وایاست، خدای یوازې مسؤل دی، نه، انسان مسؤل دی.

او بیا تاسو وایاست، څنگه د شر تعریف کولی شو پرته له خدای؟
 ځواب: د ټولنې قوانین، د انساني تعامل اصول، د ټولو لپاره حقوق او آرامتیا. همدا لاره ده. که نه، تباهي راځي. که تاسو یوازې د خلگو لخوا پرېکړه وکړئ، بیا د ناسمو عملونو کنترول نشي کېدای.

جاوید اختر: د دنیا اکثریت د شر په طرف ده، داسې معلومېږي لکه خدای چې د شر پر خوا وي،

مفتي صاحب: نه، بالکل، داسې نه ده،

جاوید اختر: دا تاسې څرنگه خبرې کوی؟ آیا هر ځای کې به د شرافت او خیر ثابتولو لپاره تاسو خامخا شر او بد ورسره مقایسه کوئ ترڅو دا ثابت کړی چې هغه شریف دی او دا شریر؟ یعنې که شر نه وي، تاسو خیر نشي ثابتولای.

مفتي صاحب: که چیرې یو ممتحن په یوه پارچه کې غلط او صحیح ډیر انتخابونه یو شاگرد ته ورکړي، که شاگرد د صحیح پر ځای غلط

خواب انتخاب کړي، ممتحن نه نا کام کيږي بلکې شاگرد نا کام کيږي، بالکل همدا سي ده چې الله تعالى شر او بد د امتحان لپاره پيدا کړي دي، خو په دې سره هغه نه بد کيږي بلکې هغه څوک بد بلل کيږي څوک چې دغه بد اختيار کړي، چاره جوړونکي بد نه بلل کيږي بلکې هغه څوک بد بلل کيږي څوک چې يې بد استعمالوي.

جاويد اختر: جنسي تيري څرنگه غلط استعماليدی شي؟

مفتي صاحب: هر بد شی چې دنيا کې موجود دی، د هغه د بد استعمال څو طريقې دی چې يوه طريقه د انسان خپله آزاده اراده ده، اوس که يو څوک پر بل چا جنسي- تيري وکړي، په دې کې د الله تعالى هيڅ قصور نشته بلکې د هغه کس د آزادي ارادې د غلط استعمال نتيجه ده چې له دې وجه دته بايد سزا ورکول شي، د همدې لپاره دوزخ جوړ شوی دی.

جاويد اختر: د خلگو اکثريت به دا ټاکي چې چيش صحيح دی او چيش غلط.

مفتي صاحب: که اکثریت دا ووايې چې نازی جرمني سره چې کوم د خلگو اکثریت وو، او هغوی د دولتي قتل عام پریکړه کړی وه د هغوی سره تاسو اتفاق کوئ چې هغوی صحیح وو؟

جاوید اختر: هغه وخت چې د ځمکې پر مخ کوم خلگ وو د هغوی اکثریت ته اعتبار دی چې هغوی د نازی جرمني دا عمل څرنگه ارزوی؟

مفتي صاحب: یعني که د ځمکې د مخ د اکثریت رایه معتبره ده، نه د معاشري؟ صحیح؟

جاوید اختر: هو.

مفتي صاحب: د ځمکې د مخ اکثریت د الله تعالی د وجود قایل دي، تاسو ولي د الله تعالی د وجود نظریه نه منئ؟

د دواړو لورو آخري خبري

د مفتي صاحب د ټول بیان آخري خبري؟

زموږ د بحث موضوع دا ده، :آيا خدای شته؟
زه په دې موضوع ډېر اکاډمیک چمتووالی سره راغلی وم. ما فکر

کاوه چې گن شمېر دلایل به وړاندې کړم، خو د وخت کمښت او دا چې جاوېد صاحب بیا بیا له موضوع وځېدل، نو اړ شوم لږه تفریح هم ورسره وکړم.

د «آیا خدای شته؟» په موضوع کې ما یوازې یو دلیل وړاندې کړ. دلایل ډېر دي، او قوي او پرېکنده دلایل دي. خو زما دا دلیل هغوی په هېڅ یوه پړاو کې نه دی منلی او نه یې رد کړی دی — نه په یوه پړاو کې، نه په بل کې. او نه به یې همدا اوس ستاسو د وروستي استدلال په وخت کې ځواب کړي.

جاوید اختر: کوم دلیل؟

مفتی صاحب: هغه دلیل دا دی: د امکان دلیل

(Argument of Contingency)، صاحب!

جاوید اختر: یاره، ما دا خبره خو ځله درته کړې ده:
 د «کانټینجَنسي» معنا څه ده؟
مفتی صاحب: اوس زه څنگه نور درته تشریح کړم؟ (خدا)
 په څو لا اسانه طریقو یې درته ووايم؟ زه پخپله نه پوهېږم نور څنگه
 تشریح —————
 ک ————— کړم.

جاوید اختر: تاسو کولی شئ خپله کانتینجنسي په اردو کې ووايئ.
کوربه مفتي صاحب ته: خپله خبره بشپړه کړئ – ستاسو وروستي
څلور دقیقې دي.

مفتي صاحب: دوهمه خبره دا ده چې:
تاسو یو خو د دې دلیل ځواب ورنه کړ،
او بل دا چې تاسو د خدای د نه شتون لپاره هېڅ پرېکنده دلیل
وراندي نه کړ.
تاسو یوازې د مذهب په اړه خبرې کوی، حال دا چې مذهب زموږ د
نن موضوع نه و.
نن زموږ موضوع دا وه: آیا خدای شته؟

تاسو خبرې له مذهب نه تر داعش پورې یوړې. وروره، زموږ له هغوی
سره څه تړاو دی؟
موږ هغوی غوندو.
او د هغوی کارونه د خدای سره څه تړاو لري؟

که څوک غلط کار کوي – چا څوک وژلی، چا پر چا تېری کړی – نو
سزا باید وويني.

خو تاسو د اخلاقو لپاره هېڅ قوي او منطقي بنسټ نه لری. تاسو وویل چې اکثریت به پرېکړه کوي چې څه سم دي. ما وویل: نو بیا هټلر هم سم و؟ تاسو وویل: نه، د ټولې سیارې اکثریت به پرېکړه کوي.

نو د ټولې نړۍ اکثریت د خدای پر شتون باور لري. تاسو وایاست دا مذهبي خبره ده. یعنې ستاسو سره د عیني اخلاقو (Objective Morality) لپاره هېڅ قوي بنسټ نشته. که د عیني اخلاقو کوم بنسټ شته، نو هغه یوازې خدای دی.

خدای شته، خدای شته. مننه!

د جاوید اختر خبري:

وگورئ، ډېرې خبرې دي.

د نړۍ د هر مذهب له مخې د خدای تعریف دا دی چې هغه قادر دی، هر ځای موجود دی، عادل دی، مهربان دی، له انسان سره مینه لري او نور.

خو زه چې نړۍ ته گورم، نو داسې کوم ستر ځواک نه وينم چې د انسان د کمزورۍ لپاره څه کوي، کمزورۍ ژغوري، مرسته کوي، ظالم شاته تمبوي. نه مې نن ليدلي، نه په تاريخ کې.

که خدای وي او دا هر څه ويني، نو بيا د هغه شتون او نه شتون يو شان دي. بله دا چې کله تاسو وایاست کاینات محتاج دي (کنټینجنت دي)، نو سمدلاسه تسلیمېږئ چې جوړوونکی به یې له دې نه لس زره ځله ډېر پېچلی وي، او پر هغه هېڅ اعتراض نه کوئ. وایاست هغه له وخته پاک دی، له مخکې موجود و، وخت وروسته راغی. دا ټول منئ، بې له کوم دلیل او بې له کوم ثبوت.

د مذهبونو د خدای پر باور تاریخ ته وگورئ، دا باورونه پرله پسې ناسم ثابت شوي دي. د ارسطو په وخت کې هم خلگ پر خدای دومره کلک باور درلود لکه نن، خو هغه خدایان اوس نشته. دا به هم نه پاتې کېږي.

دا ولیکئ. نښې یې لا اوس ښکاره شوې دي. ایا دا بحث سل کاله مخکې ممکن و؟

دا ټولې خبرې یو پکېج دی.

داسې څوک نشته چې یوازې پر خدای باور ولري او بس. له هغه سره نور ډېر ملحقات راځي. دا باورونه تل په ټولنه کې ستونزې جوړې کړې دي.

زه تاسو ته یو ساده وړاندیز کوم: په نړۍ کې لس مهم باورونه دي. تاسو یو منئ، نهه نه منئ. په هغو نهه کې تاسو ملحد یاست. یو مذهبي انسان هم ۹۰ سلنه ملحد دی، ځکه د نورو خدایانو باور نه کوي.

که تاسو باور پرېږدئ، نو لس سلنه چانس دی چې سم یاست او نوي سلنه چې غلط یاست. که تاسو ملحد شئ، پنځوس سلنه چانس دی چې سم یاست او پنځوس سلنه چې غلط یاست. تاسو څلوېښت سلنه ګټه کوئ که ملحد شئ.

دا یو زوړ فکر دی، دا ختمېږي. کېدای شي زما په ژوند کې نه، خو ختم به شي. دا اصطلاحات لکه «ماوراءالطبیعي» ډېر محترم نومونه دي، خو دا د هغو خلکو خبرې دي چې نه یې فزیک پېژانده او نه متا. ډېره مننه!

د دې بحث وروستی پړاو: د اورېدونکو پوښتنې

اوله پوښتنه:

ماریا شاګي پوښتنه کوي:

زه پر خدای باور لرم، خو هغه پوښتنې چې جاوېد صاحب راپورته کړې، ځواب غواړي. ولې په غزه کې ماشومان مري که خدای مهربان دی؟ او ولې ټول مسلمان هېوادونه سره یو ځای هم هغوی نه شي ژغورلی؟

ځواب: مفتي شمایل ندوی صاحب:

دلته دوه لیدلوري دي: ملحدانه او الهي، ماشومان په دواړو کې مري، خو زموږ لیدلوری دا دی چې تاوان به یې جبران کېږي. هغوی وایي هېڅ جبران نشته. خدای یوازې مهربان نه دی، بلکې حکیم او پوه هم دی. انسان ته ازاد اختیار ورکړل شوی. لکه ډاکټر چې ماشوم ته ستنه وهي — ماشوم ته درد وي، خو موخه شفا ده. موږ یوازې یو پیکسل وینو، بشپړ انځور د خدای سره دی.

جاوید اختر:

تاسو دا توجیه اسرائیلو ته ولېرئ، هغوی به ډېر خوشحاله شي.
ماشومان ټوټه ټوټه کېږي، او تاسو ورته انجکشن وایاست؟
دا ټپست دی؟ درې کلن ماشوم د بارودو په وسیله ټپستېږي؟

خدای نه وژني، انسان وژني.
دا د انسان ظلم دی، نه د فطرت.

دوهمه پوښتنه:

یو استاد پوښتنه کوي:

که کاینات پخپله وروستی حقیقت وي او جوړوونکی همدا وي، نو بیا
خالق ته اړتیا نشته.

ځواب: مفتي صاحب:

دا غیر منطقي ده چې یو شی هم په یو وخت کې موجود وي او هم
نه وي. کاینات محتاج دي.

درېمه پوښتنه:

د شر مسئله بیا راځي:

که خدای پوه او حکیم دی، نو ولې شر زغمي؟ که زه د غزې ظلم غندم، ایا د خدای د حکمت مخالفت نه کوم؟

ځواب: مفتي صاحب:

نه. ظلم د انسان د آزاد اختیار ناسم استعمال دی. خدای ظلم نه امر کوي. شر د ازموینې لپاره دی.

څلورمه پوښتنه:

یو بل پوښتونکی:

ایا د علتونو بې پایه تسلسل منطقي تېروتنه ده؟

ځواب (جاوید اختر):

زه دا تېروتنه نه گڼم. ستونزه دا ده چې تاسو پوښتنې تر خدای پورې کوي او هلته ودرېږئ. که خدای تل و، ولې کاینات تل نه وي؟

پنځمه پوښتنه:

مذهبي خلگ اخترونه لري، ملحدان څه لري؟

ځواب (جاوید اختر):

جشنونه اصل کې مذهبي نه وو، موسمي او کلتوري وو. مذهبونو خپل کړي. موږ ټول جشنونه لمانځو – عيد، ديوالي، هولي، کرسمس. دا زموږ کلتور دی، نه عقیده.

نَمْرُ بِعَوْنِ اللَّهِ

الحمد لله! د الله تعالى په فضل سره مکمله مناظره د هندي ژبي
 څخه پښتو ژبي ته وژباړل سول، الله تعالى دی قبول او مقبول
 وگرځوي او الله تعالى دي دا رساله زما په شمول د هر لوستونکي د
 حسن خاتمي سبب وگرځوي. آمین

۱۴۴۷/۷/۲ هـ ق

۱۴۰۴/۱۰/۱ هـ ش

۲۰۲۵/۱۲/۲۳ میلادی

ورځ: سې شنبه، د شپې ۱۲:۴۹ بجې، هرات ولایت - افغانستان
 عمر السید عفی الله عنه.

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English